

Nicole Hewitt

OVA ŽENA SE ZOVE JASNA, Boris Greiner

Umjetnička knjiga, Pangolin, listopad, 2022.

Commented [NMI]: Trebalo bi: Ova žena zove se Jasna. Šteta, al ajd sad...

„Multimedijalni projekt 'Ova žena se zove Jasna' autorica je kontinuirano razvijala kroz hibridne medijske i tekstualne forme, kao i raznorodne prezentacijske formate od 2013. do 2018. godine. Knjiga predstavlja skicu za povijesni roman u filmskom obliku kao jedan od mogućih sažetaka dosadašnjih iteracija, medijskih translacija i izvedbenih eksperimenata, koje je autorica ostvarila u suradnji s Vidom Guzmić i Ivanom Slipčevićem.“

Ova se informacija pojavljuje na samom kraju knjige i preuzima ulogu legende koja uključuje medijsku identifikaciju. Iz nje proizlazi kako je, na razini projekta, knjiga istodobno i konačnica, zato što sabire dosadašnje, ali i prethodnica, zato što najavljuje sljedeće. Ili prolaznica, zato što predstavlja trenutačnu etapu. Ali ne trenutačnu etapu u razvoju sadržaja, nego onu u njegovim medijskim transformacijama. Štoviše, knjiga se identificira kao prevoditeljica koja će zbirku sažetaka iz arhive dosadašnjih hibridnih formi, slijedom zahtjeva sljedećega medijskog jezika, povijesnog romana, literarizirati. Budući da se izriječom iskazuje njezina transmedijska privremenost, logično je da prijevod izvedbenih eksperimenata u tiskani medij ponajprije bude dosljedan načelu fragmentiranosti kao strukturalne konstante dosadašnjih epizoda. A upravo to što je odgovorna načelu izvan samih korica, knjigu svrstava u kategoriju *artist book*.

Dosadašnje iteracije iz kojih se biraju sažetci već su sami po sebi autentičan oblik medijskog izraza: audiovideo radijska drama izvedena uživo. Autorica performativno preuzima konferansu, ulogu provoditeljice kroz opsežan arhivski materijal, kojeg je ona i selektorica, s time da su poneki dijelovi te arhive literarizirani.

Formu izvedbe između ostaloga karakterizira i višestrukost glasova, simultanost, što proizlazi iz sadržaja, žena koja se zove Jasna je radila kao službenica za unos podataka i podršku (*Witness Support Worker*) na međunarodnom sudu za ratne zločine u Haagu. U performativnom prijevodu Nicole njezinu perspektivu simulira interpretacijom službenih dokumenata i osobnih glasova, predstavljenih putem različitih intonacija u govornoj interpretaciji. Specifičan oblik performativne montaže u kojem čujemo istodobno pozadinski glas snimljen otprije, preko kojeg ide glas njezina čitanja uživo, možda i nije njezina autorska invencija, no u smislu izvedbenog alata nalazi idealnu primjenu. Taj je alat razrađen i unaprijeđen, osim preklapanja glasova, Nicole kombinira engleski (službeni) i hrvatski (osobni) jezik, korištenjem različitih mikrofona ustanovljuje i treći, administrativni glas; pokatkad se radi i o dijalogu, pa i o simulaciji odjeka Jasninih misli suočenih sa stvarnošću. Ili bilo čijih misli što odlaze i vraćaju se poput replike ili komentara.

Višeglasje je u knjizi ponešto reducirano, ali i dalje prisutno, interpretirano različitim oblicima i veličinom slovnih znakova. U izvedbama se Hewitt koristi mnoštvom vizualnih materijala, najčešće su to razne projekcije, ali ne u smislu doslovne ilustracije izgovorenog, nego u dimenziji paralelna iskaza koji se neprestano šee iz drugog u prvi plan, a ponekad mu je ostavljeno dovoljno prostora da bismo neometano ispratili vizualnu epizodu. Njih je u knjizi također bitno manje, ali i dalje zadržavaju istu ulogu.

Brojni izvedbeni slojevi što su i pojedinačno i sveukupno posve odgovarali početnoj ideji – simultanosti, odnosno Jasinom paralelnom postojanju u čvrstom administrativnom okviru međunarodnog pravnog ustava, te njegovom političkom tumačenju i odrazu takva postojanja u osobnom doživljaju, prepustili su vodeće mjesto intimnom, unutarnjem portretu glavne junakinje.

Žena koja se zove Jasna višestruko je povezana s autoricom, iz insajderskog bi se poznavanja Jasninih misli moglo zaključiti kako je ona autoričin izmišljeni *alter ego*, međutim, Jasnin se lik temelji na stvarnoj osobi koju Nicole poznaje odavno. Štoviše, poznavala ju je i prije nego što je otišla u Haag,

Jasna se sjeća nekih epizoda iz osamdesetih godina prošlog stoljeća u kojima se spominju stvarne osobe tadašnjeg društva, a između ostalih i Nicky.

Prijevod iz inovativna performativnog formata u tiskani prolazi uspješno ponajprije zahvaljujući tekstu visoke literarne razine. Uključujući književnost u jedan od svojih izvedbenih medijskih alata, Nicole proizvodi samostojan, autorski tekst. No za razliku od uloge koju je prije imao, kad je bio tretiran poput svih ostalih materijala, kao jedan od djelatnih slojeva pojedinog slučaja, prezentiran u cilju ilustracije tematskog područja kojime se dotična epizoda bavi, ovdje preuzima glavnu ulogu, a ostalo dolazi u njegovu službu. On se sastoji od niza odlomaka, čime konceptijski odgovara formatu skice, koji su svako toliko garnirani transkriptom nekog dijaloga, detaljima fotografija, videa ili dokumenata, materijala što i dalje predstavljaju misaone asocijacije, odnosno skiciraju Jasnin prostor vizualnog doživljaja.

Sadržajem koji preuzima gotovo linearni narativ odgovoreno je medijskom identitetu 'knjige'. Neupućeni bi je čitatelj mogao uzeti s police i čitati kao i bilo koju drugu knjigu, uopće i ne znajući da zapravo čita *artist book*, da postoji mozaik čiji je knjiga tek jedan dio. Bez obzira na povremene, više ili manje razumljive, vizualne izlete, pratio bi priču o Jasni. Kao i bilo koji drugi romaneskni lik, i u njezinu se portretu odražavaju okolnosti, poput scenografije njezinu osobnom opažanju ili intimnom doživljaju. Ta je scenografija, međutim, dramaturški djelatna, a lokacije su značajnski aktivne na raznim razinama: Jasna se svjetonazorski formatirala u drugoj polovici osamdesetih na studiju u Zagrebu. Da će tako biti znala je unaprijed, sjedeći 1985. na obali Dunava pretpostavila je budućnost... „Upisat ću jezike na studiju filozofije, ali vjerujem u univerzitet života i postat ću stručnjakinja za klubove i barove u Zagrebu. Upoznat ću i Nicky i Darka, i Igora i Caprija i Jinksa. Plesat ćemo u klubu koji se zove Lapidarij, jer je to kultni klub Zagreba osamdesetih i bebe koje se sad rađaju reći će za taj klub da je ikona zlatnoga doba jugoslavenskog urbanog života.“

Zamišljeno je i ostvarila, jezike je upisala, a postala je i jedna od protagonistica zlatnog doba, česta meta fotografa, lice s naslovnica Poleta i Studentskog lista. Raspletom životnih i općih okolnosti studij nije završila, a lokalnu pozornicu urbane scene sredinom devedesetih zamijenila pozornicom svjetskih događaja čiji je fokus usmjeren upravo na obalu Dunava gdje je deset godina prije zamišljala budućnost.

Neupućeni čitatelj pročita i legendu na kraju knjige i zaključi da bi ta skica za film izdržala i holivudske standarde.

Formulacija 'skica za povijesni roman u filmskom obliku' mogla bi se prevesti i kao *storyboard*, no ove ilustracije ne predstavljaju skice budućih kadrova, nego izlažu redateljsku koncepciju koja budući film odmiče od holivudskog i približava oberhauzenovskom standardu. Od *find footagea*, preko reprodukcija starih majstora do novinskih naslovnica i privatnih fotografija, od faksimila do grafikona i formula, od nizanjanja apstraktnih slajdova do prostornih instalacija. Pa dok tekst prati Jasnine misli, vizual predstavlja prizore koje misli, gotovo samostalno, bez utjecaja svijesti, vade iz memorije.

Takav doživljaj podržava dizajn koji potpisuje Damir Gamulin; budući da se objavljuju sažetci dosadašnjih iteracija koje su vizualno karakterizirali slojevi, dubinski raspoređene projekcije s obzirom na izvođačicu što je fragmentiralo prostor izvedbe, isto se načelo primjenjuje i u knjizi. Performericu je zamijenio glavni tekst, istaknut debljim slovima, a vizuali se pojavljuju stihijski, neočekivano, ne podliježu pravilima grida, nego izranjaju poput didaskalija, vizualnih natuknica koje u ovom slučaju otvaraju prozor u unutarnji, doživljajni svijet. Djelatnom komunikacijom između sadržaja priče i onoga što joj se, slikovito govoreći, nalazi između redaka, kompletiran je portret žene koja se zove Jasna.

